
EVEREST

1317

tamadres.com

ADALET AĞAOĞLU

Ankara'nın Nallıhan ilçesinde doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra ortaokula gidebilmesi için aile Ankara'ya göçtü (1938). Ortaöğrenimini Ankara Kız Lisesi'nde tamamladı. Ankara D'TCF'nin Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi (1950). Açılan bir sınavla Ankara Radyosu'na girdi. Kuruluşundan sonra TRT'de çeşitli görevlerde bulundu (1951-1970). TRT Radyo Dairesi Başkanlığı'ndan kurumun özerkliğine el konulması sonucu istifa etti. Öğrencilik yıllarında başladığı yazarlığı başka hiçbir işle paylaşmadan sürdürdü. Radyo ve sahne oyunlarını romanları, öykü, anı ve deneme kitapları izledi. Bu çalışmalarında toplumumuzdaki değişim ve dönüşümlere duyarlı yaklaşımlarıyla dikkat çekti. 1973'te yayınlanan ilk romanı *Ölmeye Yatmak*'tır. Daha sonra edebiyatın diğer türlerinde yazmayı sürdürdü. Değişimler konusunda edebiyatın yapısal durumu bakımından da arayışçı davranarak, kendine özgü anlatım biçimleri geliştirdi.

tamadres.com

ADALET AĞAOĞLU
KARŞILAŞMALAR

tamadres.com

§

Yayın No: 1317
Türkçe Edebiyat: 489

Karşılaşmalar
Adalet Ağaoğlu

Yayına hazırlayan: Didem Ünal Biçicioğlu
Sayfa tasarımı: Atahan Sıralar

© 2014, Adalet Ağaoğlu
© 2014, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.
Bu yapıtın yayın hakkı Adalet Ağaoğlu'nun temsilcisi
Telif Hakları ONK Ajans Ltd. Şti.'den devralınmıştır.

1. Basım: Ağustos 2014
ISBN: 978-605-141-759-2
Sertifika no: 10905

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa sertifika no: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi, No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110
Fatih-İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	9
I. BÖLÜM DENEMELER	13
DENEMELER.....	13
İLK KARŞILAŞMA	15
BEYAZ KENT LİZBON VE GALATA KULESİ - KİNG KONG - EMPIRE STATE BUILDİNG.....	18
HAYALLEMENİN TEHLİKELİ BÖLGELERİ	24
KADIN CİNSİ - ERKEK CİNSİ - YAZAR CİNSİ VE TÜRKİYE'DE YAZARIN DURUMU	30
CİNSELLİĞİN YAZILI DİLİ	43
BİZDE BRECHT DENEYİ ARDINDAN “SOSYALİST GERÇEKÇİLİK VE TOPLUM”.....	49
REŞAT NURİ GÜNTEKİN’İN ‘DEZANŞANTELERİ’.....	63

AŞKIM VE BAŞKALDIRIM: ANKARA	77
HATAY SOKAĞI	83
SEVGİ İLE SEVGİ SOYSAL.....	88
ZAMANIN KOKUSU VE İSTANBULLARIM.....	99
İSTANBULCA.....	106
II. BÖLÜM DEĞİNİLER	119
KARARLILIK NOKTALARI.....	121
DRAMLIK SÖYLEŞİLER	124
İLETİŞİM VE ÇEVİRİ.....	127
‘AYIPLI’ TÜRK ROMANI	130
İNSAN İÇİN KENT	133
BİR ÖYKÜ - BİR FİLM	136
GÖRSEL ZAMAN YAZARI	139
‘PORTRELER’	142
PROUST SAVAŞLARI.....	145
“BİR SESSİZLİK OLDU ARDINDA / DÖNMEDİ BAKMAK İÇİN”	148
OKUMA KEYFİ.....	151
‘OKUMA’NIN YERELİ/EVRENSELİ.....	154
KİTAPLARDA GEZMEK.....	157

BİR ROMANIN COĞRAFYASI	160
SÜRGÜNLÜĞÜ SEÇENLER	163
ÇEVRE - KALP - KAFA	166
BİR YAZARI BİLEMEK	169
ÇOK SATMAK	172
ÇOKLUKTA SAKLANMAK	175
SONTAG'DAN 'YAKINMALAR'	178
TANPINAR'DA KENT SİMGESİ	181
DURGUNLUK	184
YAZININ VE HAYATIN BİÇİMLENMESİ	187
"KENDİNDEN UZAKLAŞMAK"	190
ŞİİRLİ ZAMANLAR	193
YARININ MİNARELERİ	197
"VARSIN ÇATLASIN YÜREĞİM"	200
VİTRİN OYUNU	203
"BİR MİLLET UYANIYOR"	206
O KADINLAR	209
SANATTAN GÜNLÜK HAYATA	212
YÜZ YILLIK TİYATRO	215
TREN YAZISI	218

ÇİÇEKLER VE ÇÖPLER	221
GÜNE NE OLDU?	224
III. BÖLÜM SÖYLEŞİLER	227
“HEP KISA SÜRELERDEN, DAR ZAMANLARDAN YOLA ÇIKIYORUM”	229
“BİR YAZAR İÇİN YAZMAK EYLEMİNDEN DAHA ÖĞRETİCİ BİRŞEY YOK”	238
SELİM İLERİ SORDU - ADALET AĞAOĞLU YANITLADI	242
ADALET AĞAOĞLU SORDU - SELİM İLERİ YANITLADI	249
BAŞKALDIRININ ROMANI: “HAYIR...”	255
UMUTSUZLUĞUN UMUDU	260
HERKES YAŞADIĞI KADAR ÖLDÜRÜR KENDİNİ	264
“BÜTÜN YAZI HAYATIMDA AÇIKÇA BELLİDİR, ‘ASIL UMUDUM UMUTSUZLUĞUMDUR’ GÖRÜŞÜNÜ BENİMSEDİĞİM”	275
“BEDENİMİZDEN SORUMLUYUZ”	306
“İLKİN METNİN SESİNİ DUYMALİYİM BEN”	313

GİRİŞ

“Edebiyatın, sanatın güncel ya da genel sorunları üstüne çeşitli düşüncelerimiz, an’lık tepkilerimiz, çağdaş incelemecinin önündeki pek çok anahtardan en önemlisi değilse bile, herhalde içlerinden bir tanesidir.”

1989’da yayınlanan *Geçerken* adlı denemeler-değüniler kitabıma bu düşünceyle geçit vermişim. Yedi yıl sonra *Karşılaşmalar*’ı yayınlamaya karar verişim de aynı düşüncede ısrarımın bir sonucudur. Ama, şunu da ekleyerek:

Geçerken’de yazarın sadece incelemeciye bir çeşit ‘kolaylık’ sağlamaya kalkışması gibi tuhaf bir durum sözkonusu. Burada yazarın kendisine de bazı kolaylıklar sağlamayı düşündüğü söylenebilir. Hatta bu tür derlemelerin yazarın kendisine sağlayacağı kolaylık daha da büyük: Sizi aynı nokta üstünde her on yılda bir sorguya çekenlere bir başvuru yeri daha gösterebilirsiniz; söz boşuna uzamamış olur.

Kitabın Birinci Bölüm’üne çeşitli dergilerden istenen, ama ancak benim izlek olarak yakınlık duyduğum, severek yazdığım denemelerimi aldım. Bu bakımdan bu yazılar, kanımca, ‘deneme’ denmeyi iki kere hakettmektedir.

Kitabın İkinci Bölüm’ü, gazetelerde çıkmış yazılarımdan bir derleme. Bu derlemeyi yaparken sadece yayınlanış tarihleri sıra-

sını gözettim. Çünkü bunlar, başka bir sıralamaya giremeyecek kadar tekil yazılar. Küçük köşelerin küçük değinileri. Yenleri değilse de, işlenmek için yerleri dar gelmiş olanlar. Bunları genişletmedim; ilk hallerindeki safılarıyla bıraktım.

Üçüncü Bölüm, edebiyat hayatımızla ilgili bir haritayı bir ucundan gösterecektir diye umuyorum. Bu harita, özellikle son on yıldır, bir yazarın sadece yeni yayınlanan kitabı üstüne söyleşiye çağrıldığıнын bir işareti olabilir. Basın-yayın araçları, ‘edebi görüşlerini’ almak için, yazarın güncelin gündeminde olmasını beklemekte. Yazar da yan sözünü aşağı yukarı ancak bu ‘fırsatlarda’ iletebilmekte. Kitabın bu son bölümü, bu özelliğimizi de ortaya çıkarırsa iyi olur diye düşündüm.

Yine de söyleşiler bölümüne ses bandına yapılmış konuşmaları almadım. Çünkü elimde, bu söyleşilerin yayınladıkları dergi, gazete sayfalarına göre özetlenmiş, çekilip çevrilmiş metinleri var. Kuşkusuz zorunlu olarak, söyleşiyi yapanın kendi tonuyla özetlediği bir konuşmayı, herhalde herkes gibi, ben de kendime uzak buluyorum. Karşılıklı konuşmalarda tonlamaların önemi büyük. Bant çözümlerinde, hele siz önden süreyi iyi ayarlayamamışsanız ve konuşmanız ister istemez oradan buradan kesilmişse, ortaya çıkan söyleşi bir yabancılık kazanıyor. Bense, adı Karşılaşmalar olan bir kitapta, bu türden karşılaşmaların elden geldiğince sahici tınlamasını istedim.

Son olarak, burada sık sık geçen kitabın adı üstüne de bir iki şey söyleyeyim:

Karşılaşmalar’ın şimdi elinizde tuttuğunuz türden deneme, değini, söyleşi alışımı kitaplar gibi bir kitap için çok çağrışımlı bir ad olduğuna inanıyorum. Bunu, Cumhuriyet gazetesinde çıkan köşe yazılarıma “Karşılaşmalar” adını verirken de açıklamıştım: Sözcüğü bütün olarak aldığınızda da, parçalara böldüğü-

nüzde de ortaya çeşitli karşı olma, karşı durma, kaçma, buluşma, kucaklaşma, burun buruna gelme, öte kıyıya geçme, karşılaşma durumları çıkmaktadır: Karşı / Karşıla / Karşılaş / Karşılaşma / (yine) Karşılaşma / ve tabii: Karşılaşmalar... Her yerde, her zaman: Özellikle de yaratırken; yazarken ve okurken.

tamadres.com

I. BÖLÜM
DENEMELER

tamadres.com

İLK KARŞILAŞMA

İşte karşılaştım. Daha ilk adımda, “Ka...” der demez, karşılaştım. Böylece, bu ‘önsöz’ü yazmam da kaçınılmaz oldu.

Günlük, haftalık sıklıklarda olmasa bile, belirli zamanlarda, düzenli yayınlanacağı belirsin diye herhalde, bu yazılara da bir ana başlık seçmek gerekti. *Karşılaşmalar*’la aradığımı buldum. Bana kalırsa, bol çağrışımlı bir başlık bu. Bir gazetenin böyle bir köşesinde ancak değinilip geçilebilerek de olsa, konu seçiminde yazarını hayli özgür kılacak bir başlık; beni, dar sınırlar içinde kalmaktan koruyabilir.

Günboyu durmadan birşeylerle karşılarız. İnsanlarla evet, yüzlerle, bir tutumla, bir kitap, bir filmle; sokaklarla, otobüslerle, ölümler, direnişlerle, beklenmedik bir çığlıkla, suskunluklarla, yersiz bir korna sesiyle, bir tabloyla, bir çukurla, bir köpekle, günbatımının suda yansıyışlarıyla karşılarız. Ağlayan bir çocukla, açan bir gülle, yıkılan bir ağaçla, sözverişlerle, bir yalanla, değerlilikle, bir şiir, şiirde bir dizeyle... Kanıksayıp körleşmemiş, körelmemişsek onlarla sahiden karşılaştığımızdır.

Canetti, *Sözcüklerin Bilinci*’nde, “... Yazar, insanları toplamaz, onları düzenli biçimde bir yana ayırmaz; yalnızca karşılar onlarla” diyor. “... sürekli bir iç devinime girdiğinden, insanlardan gelen güçlü etkileri algıladığından, ansızın yeni bir bilgi dalına

geçişin de bu tür karşılaşmalar tarafından yönlendirilmesi büyük bir olasılıktır.”

Yazar bakımından bu, insanlarla birlikte onun karşılaştığı her şey için de geçerli olsa gerek.

Beklenmedik karşılaşmalar, yüzyüze gelişler yalnızca şimdi’de gerçekleşmez. Geride bıraktığımızı sandığımız, çoktan unuttuğumuz pek çok şeyle de yeniden, yepyeni bir gözle karşılaşabiliriz. Eskiden okuduğumuz bir kitapla, bu kitapta o zamanlar ilgimiz dışında kalmış bir tümce, bir yüz, bir durumla... Eskiden gördüğümüz bir film, karşımıza bambaşka, üstünde hiç düşünmediğimiz yeni bir anlamla çıkagelir; karşılaşırız.

Gerçekte ne bu ağaç yeni, ne bu kitap, ne bu film, ne bu yapı. Onlarla karşılaşmayı karşılaşma yapan, rastladığımız şeylerin bilincimize yeni bir anlamla akmasından, bizi ‘yeni bir bilgi alanına çekmesinden’ başka nedir ki?

Karşılaştıklarımız, karşımıza çıkanlardır. Ama onlar durup dururken çıkmaz karşımıza. Biz bugün o yollardan geçtiğimiz, şu köşeden sapmayı seçtiğimiz için çıkar. Yine de her karşımıza çıkan, gördüğümüz, görebildiğimiz değil. Yüzyüze geldiğimiz şeyler bizde olumlu/olumsuz bir etki yaratarak bilincimize akıp bizi düşünsel bir faaliyet içine soktuğunda, ancak o zaman, “İşte karşılaştım” diyebiliriz.

Günboyu ne çok şeyin yanından geçip gidiyoruz. Burnumuzun dibindeki nice şeyi görmüyor, onlarla hiç ‘karşılaşmıyoruz’. Bizi bizden, bizi başkalarından ve dağ gibi birikimlerden uzaklaştıran ne çok bombardıman altında şaşırılmış ne çok yol... Ne kadar çoğu geçmişin sandıklarına kitlenmiştir; ne kadar fazlası geleceğe havale edilmiş, ertelenmiş. Çoğu kez olgular -vakıalarda kanıksanmış, terkedilmiş bölgeler...

---

* Elias Canetti, *Sözcüklerin Bilinci*, Çev. Ahmet Cemal, Payel Yayınları, s. 290.

Kanıksayışlardan, alışkıllardan kurtarabileceklerimizi de hesaba katınca, *Karşılaşmalar*'ın çağrışımlı zenginliğine güvenmemem olanaksız.

Böyle diyordum, ama toplum bilincinin, yaygınlaştırılmış kúltürün en fazla nelere karşı uyanık olduğunu düşününce, duraksadım. Daha ilk adımda karşılaştığım ilk şey, *Karşılaşmalar*'ın kendisi oldu: İster misin bu ana başlığın anlamı, dil atlasındaki kendi yerinden başka yerlere taşınsın? İster misin sözcük, bir yazarın karşılaşmalarını değil de, ring ve lig karşılaşmalarını, yarışları, yarışmaları, siyasal parti vuruşmalarını çağrıştırsın?

Artık kimi edebiyatçılarımızın bile, gazeteci meslektaşların güncel hayat için gerçekten değerli uyarılarının sağladığı heyecandan, birçoğunun da yaygınlaştırılmış kúltür okuru nezdindeki başarılarından büyülenip, "Romancılarımız, hikâyecilerimiz okunmuyorlar, çünkü afakî şeyler yazıyorlar; çoğunluğun ilgisine yanıt veremiyorlar" diyebildikleri bir zaman parçasında, *Karşılaşmalar*'ın bana çağrıştırdığı ilk soru da bu oldu işte.

Kúltürel hayatımız ağısından toplumun yaygın ilgilerinde hiçbir 'afakiyat' yok demek?

(Eylül 1987)